

Az alföldi építészet szolgálatában

Beszélgetés az újjaválasztott Novák Istvánnal

A közelmúltban tisztújító közgyűlést tartott a Magyar Építőművészek Szövetségének délkelet-magyarországi csoportja, amely ismét az Ybl-díjas építész **Novák Istvánt** (48 éves) választotta elnökévé. Ebből az alkalomból először arra kértem, ismertesse a csoport tevékenységét.

— Az elmúlt időszakban három kiváló szegedi kollégám — Stampay János, Barabás Ernő és Nyilasi Imre — hunyt el, ezért engedje meg, hogy az interjút felhasználva, tisztelettel adozzak emléküknél. Pótolhatatlan a hiányuk. Am taglétszámunk 15-tel gyarapodott, működési területünk Békés megyére is kiterjedt. A szegedi MÉSZ-csoport délkelet-magyarországi csoporttal való kapcsolata ez a szerkesztőváltást is tükrözi. Taglétszámunk meghaladja az ötvenet. Így társaságunk komoly szellemi erőt jelent.

— **Mi a legfontosabb teendő?**

— Az elmúlt időszak alapvető feladatának az alföldi építészet fejlesztésének társadalmi szolgálatát tekintettük. Igyekeztünk erősíteni azt a kapcsolatot, amely az alkotó építésszel és a társadalommal, mint mecénásnak igényeit képviselő intézményrendszer között fennáll. E viszonyok korlátai, zárlatai, hibái az építészetre is visszahatnak. Végső célunk, hogy a lakók és az alkotó építésszel közös nyelven beszéljenek. Ezt a célt több rendezvény is segítette, például az országos környezetformáló konferencia, és a nevelési intézményekkel foglalkozó tanácskozás, hogy csak a legfontosabbakat említsem. Emellett kiállítások, előadások, ankétok szorgalmazták, hogy a szakma és a társadalom között szorosabb legyen a kapcsolat. A közös nyelv megtalálásának folyamatába illeszkedtek a különböző társadalmi szervezettekkel — népről, TIT, MTE SZ, városépítő egyesület — rendezett viták. Így szó volt a Mátyás tér, az új hídfő környékének beépítéséről, pavilonok létesítéséről, a klinikai tömb tervismertetéséről, a Dóm téri szabadtéri színpad nézőtéri rekonstrukciójáról.

— **Az önkormányzati szervezete elvállalja a szakma összes problémáját?**

— Nem, de a leglényegesebbeket ismerni kell. Így társaságunk tevékenyen részt vesz a megyei tanács mellett működő művészeti tanácsadó testület, a műemléki albizottság, a magántervezői bírálóbizottság, valamint a városépítő egyesület munkájában. A társadalom intézményeinek, irányító szerveinek, felsőbb szintű vezetőinek az építészettel kapcsolatos felelős magatartása következményeit azonban körünkben is érezkelhetjük. Nem véletlen, hogy a szegedi tanács tagjai között egyetlen szövetségi tagunk is a „hivatal” képviselője volt, de nincs képviselőnk a párt és a tanács egyéb döntéshozatalra jogosult szervezetében sem. Szakmám kirekesztése például a beruházási döntésekből — a környezeti károkon túlmenően — gazdaságiakkal párosulhat.

— **Napiaink változó társadalmi Szegeden milyen feladatok elé állította az építészeket?**

— Szakmánk minden társadalmi szférához szorosan kapcsolódik. Így a változások új helyzetet teremtettek a szegedi építészeknek is. Munkafeltételeink nehezebbé váltak. Feladataink mennyiségileg csökkentek, szerkesztései pedig átrendeződtek. Létszámfélesleg keletkezett, így a gondok sokrétűek. A tervezés szervezeteinek differenciálódása, a megváltozott feltételekből adódó igények szakmánk

korszerűsítését, jobb és etikus működését igényli. A versenyhelyzetet nem arra használják, hogy a legjobb építészeti koncepciót válasszák ki, és azt valósítsák meg. A tervezői vetélkedés gyakran összemosisodik a kivitelezők versenyzetésével, és a tényleges cél a tervezési díj és a vállalási határidők lefaragása. Köztudott, hogy az építészet tisztán definiálható kategóriái az utóbbi évtizedben felbomlófélben vannak. Nálunk is jelentkezik a megújulás igénye, és az új magyar építészeti megteremtésének vágya.

— **Említene negatív példákat, amelyek nem az elő-**

remutató építészeti megoldásokat szorgalmazzák?

— Sajnos több ilyenről beszélhetünk. Például a makkosházi iskola, vagy a SZOT-Szálló... Anyagi és kivitelezési körülményekre hivatkozva a szegényesebb elgondolások öltöttek formát. Véleményem szerint a kifogások nem minden szempontból állták meg a helyüket. Ezért nem láthatják a szegediek a nivósabb alkotásokat. Sajnos a József Attila sugárút és a Lenin körút foghíjtelkeire tervezett épületek kiviteli tervei is a fiókban maradtak.

— **Hogyan látja a jövőt?**

— Az új vezetőség a tagsággal közösen alakítja ki cselekvési programját a

MÉSZ szakpolitikai célkitűzéseinek figyelembevételével. Az építészet társadalmi rangjának elismertetése érdekében arra törekszünk, hogy a MÉSZ területi csoportját is az építészet-művészetek fejlesztésébe juttassuk. Továbbra is feladatunknak tekintjük az építészet kultúra terjesztését, az építészet és a művészetek kapcsolatának erősítését, valamint az etikai szabályok betartását. Közreműködünk a Békés megyei, a Csongrád megyei és a Szegei Építésztervezési Szakértői Bizottságokban, amelyek 1986-ban alakultak meg. Bizom abban, hogy a testületek keresztül legalább az épített környezet magas színvonalú alakításához szükséges társadalmi érdeket sikerül részben érvényesíteni.

H. M.

Megértéssel, szeretettel

Baráti társaságban, ahol nemcsak a szülők hasonló korúak, hanem a gyerekeik is, gyakran terelődik a beszélgetés a családtól való elszakadás, a „leválás” gondolatára. Képzelnék el egy ilyen összejövetelt! A különböző foglalkozású csevegők között tanult barátunk élére állítja a kérdést, és egy a vendégek között ülő tanárhoz fordul.

— **Végül is melyik az eredményesebb módszer a nevelésben; a hangos, határozott, rendreutasító parancsolgatás, vagy az elnéző, defenzív magatartás?**

A tanár egyelőre nem szól, a többiek azonban — ki-ki tapasztalata szerint — sorra fogalmaznak véleményüket.

Kapcsolódjunk be mi is a képzeletbeli beszélgetésbe, és szedjük össze gondolatainkat. Tényleg, végül is melyik hát a legeredményesebb kommunikáció a családtól éppen elszakadó, ezáltal a család köldökzsinórjáról leváló serdülő gyerek és a szülők között? És általában, mit értünk eredményességen?

Majdnem minden szülő úgy gondolja, az a legjobb eredmény, ha gyermeke magáévá teszi mindazokat az életlehetőségeket, amelyeket maga vállal, s azt az életformát, amelyet maga alakított ki. (Legfeljebb saját tanulsági szintjének meghaladását fogadja el, bár az utóbbi időben Magyarországon ismert okok miatt ez sem jellemző.) S közben nem gondol arra — elfelejtette (?) —, hogy bizonyos értelemben maga is a szülei — általa rosznak vélt — életcéljaitól eltért, vagy egyenesen szembeállt velük. Hasonló módon szándékosan más életformát, életmódot alakított ki. Pedig ezt nem lenne szabad elfelejteni. Gyerekeink érdemi nevelésének ugyanis éppen az az egyik legfontosabb előfeltétele, hogy megtanuljunk beleélni magunkat az ő helyzetükbe.

S ez a próbálkozás akkor lesz sikeres, ha visszagondolunk gyerekkorunkra, fiatalágunkra, illetve szüleinkkel, családunkkal kialakult konfliktusainkra. Mert hiába tartjuk például ideálisnak — többségünk példáján — azt az ifjúkort, melyben a fiatalok a maguk pénzkeresésére vagy csupán háztáji-háztartási munkájával is hozzájárultak a család egzisztenciájának és a saját anyagi előmenetelüknek a fenntartásához, ha a mai való életben erre nincs mód, illetve sokszor nincs is szükség. Bármilyen furcsa, ilyen helyzetben mégis nehezebb dolguk van a gyerekekkel, mint amikor a mindennapi munka kényeszerítően is nevelt.

Ma minden más kornál nagyobb szakadék van a felnőttek és a gyerekek közötti életfelfogás, életmód, világnézet és erkölcsi kérdésekben. Eppen ezért megnőtt a konfliktusok száma, s a konfliktusokból származó következmények veszélye. A mindenkori ifjúság, bármilyen eredeti — uram bocsá: forradalmi — legyen is az elképzelése munkáról, szerelemről, szórakozásról, egyáltalán a világról, soha nem nélkülözheti és soha nem nélkülözheti azokat az értékeket, tapasztalatokat, amelyeket az ő megelőző nemzedékek felhalmoztak. Márpedig, ha a szülők és gyerekek közötti konfliktusoknak az a következménye, hogy a serdülő családról való leválása teljes szakítással jár, akkor ennek nemcsak az a fájdalmas kára, hogy a szülők esetleg örökre elvesztették gyermeküket, hanem az is, hogy a fent említett értékek, tapasztalatok átadásának társadalmi láncolatában is szakadás állt be. Semmiképpen sem várhatjuk tehát el, hogy elképzeléseink tökéletesen megvalósuljanak, ennél sokkal nagyobb eredmények — egyúttal egyedül reális célnak — érezhetjük, ha tanácsainkat, gondolatainkat, tapasztalatainkat gyerekeink meghallgatják, átérzik, elutasítják és elfogadják, s a maguk világnézetébe integrálják. Ennek azonban a jó emberi kapcsolat az előfeltétele.

Nem karácsonyi szózatnak készült ez az írás. Bár éppenséggel az is lehetne. Nézzünk szembe néha önmagunkkal gyakorlatiasan, üzletiessé deformálódott világunkban! A szeretet segít át bennünket a legtöbb nehézségen, hiszen éppen ettől vagyunk azok, akik. (A hangos szó vagy a csendes visszavonulás másodrendű ehhez képest.) Szeretni ugyanis csak az ember tud.

Csertői Károly

A Corvina kiadó a napokban jelentette meg **A keresztény művészet lexikonját**. Német eredeti fordítása, így a magyar olvasók egy része már korábban ismerhette. A lexikonnal úgy látszik, új folyamat indul meg, s tudomásunk van arról, hogy elsősorban szovjet tudományos háttérrel mitológiai lexikon készül, de a Gondolat terve vette egy szintetikus **Szimbólművészeti** kiadását is, amit hazai kutatók szerkesztenek, és írnak, így érdeklődésünkre a magyar nyelvű lexikon is készülőben van. Ez utóbbi vállalkozás egyik műhelye a JATE bölcsészkarán van.

A megvalósult és a tervezett kiadványok mögött elsősorban a hazai közönség igénye áll. Korunk embere — az aktualitásokra, praktizmusra koncentráló iskola — és művelődéspolitikai miatt — már nem rendelkezik olyan alapos mitológiai, vallási tudással, amely lehetővé tenné a régi műalkotások tartalmának,

Persze, könnyű minderről papíron elmélkedni — mondhatná valaki. Igaz, papíron tényleg könnyebb, de talán érdemes a való életben is próbálkoznunk. És persze nemcsak megértéssel, hanem szeretettel is. Ha kifogyunk az észervekből, segítsen a szív! Elvégre véreinkről, fiainkról, lányainkról van szó. Sokan a nevelést az idő függvényeként, de legalább is vonzatként fogják föl. Kétségtelen, a nevelés időben történik. De egy mosoly, egy elismerés, egy férfias gratuláció vagy anyai csók, érintés az arcon, tédre ültetés, együttnevelés és ölelés, amelyből sugárzik, árad a meggyőző érzelem, a „hozzád tartozom, s te hozzáam” érzete, már nem feltétlenül időigényes vállalkozás, mégis minden szónál többet ér! S ha kudarc kísér próbálkozásainkat, szóljon ismét az értelem! Annak a belátása, hogy ami ma nem sikerült, kezdődjön holnap reggel előlről: akarjuk szeretni gyerekeinket!

Nem karácsonyi szózatnak készült ez az írás. Bár éppenséggel az is lehetne. Nézzünk szembe néha önmagunkkal gyakorlatiasan, üzletiessé deformálódott világunkban! A szeretet segít át bennünket a legtöbb nehézségen, hiszen éppen ettől vagyunk azok, akik. (A hangos szó vagy a csendes visszavonulás másodrendű ehhez képest.) Szeretni ugyanis csak az ember tud.

Szimbólművészet

A keresztény művészet lexikonja kevés utánajárással juttat sok információhoz. Különleges előnye, hogy a keresztény filozófia ihlette sok évszázados irodalom és művészet mal olvasójának és nézőjének természetesen kíváncsiságát elégit ki. Anyaga ezen kis mértékben túl is megy, megmagyarázza például, miért tart kezében mérleget és kardot Justitia, s mi a hétágú gyertya. A lexikon Abeltől Zsuzsannáig főleg mellett vannak, elhelyezve, s bármilyen távoli múltban születtek, az olvasó számára mindig jelenidejűek, éppen jelenvalók.

A művek által jelenné varázsolt múlt azonban nemcsak abból áll, amit a mai tudásunk szerint kiolvastunk belőle, hanem saját törvényekkel rendelkező egész világ, s csak alapos ismeret révén válik képzeletbeli múzeumunk igazi, értékes tárgyává.

Kelj fel gazda, ne aludjál

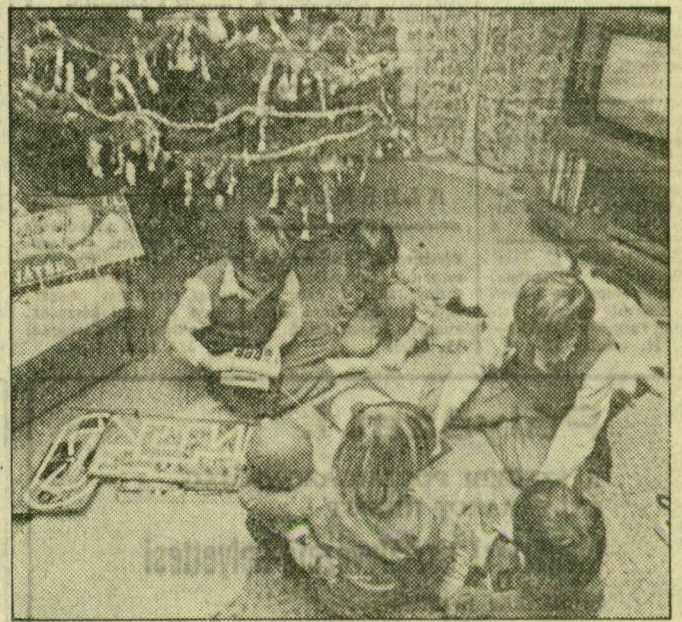
Tegnap, karácsony másnapja. A vödör füle odafagy a kézhez. A disznók föl-fölvisítanak, ez az egy már nem. Karácsony. Kodály mondja: a civilizált embernek a karácsonyi jókívánság üres szó, de varázserőjű érték lehetett egyébként, amit szívesen viszonzott mindenki tőle telhetően. A karácsonyi ünnepek a gyertyagyújtáson túl Istvánt és Jánost is köszöntenek. A régi év végéig rególnék, és hozzátartozik a kanyak elvezetése is. Kelj fel gazda, ne aludjál.

Kevesen tudják, hogy ez idő tájt, szerves része történetünknek a csodaszarvas históriája, az összerágolás, az istvánolás és a jánosolás is. A disznóvágás végzetével a korai busszal elindulva a városba beszélgettem a pilótáival, milyen az ő karácsonya?

— Tulajdonképpen olyan, mint egy „sima” ünnepnap, csak talán előtte idegesebbek, követelőzőbbek az emberek. Tíz-tizenkét fuvarban 150-200 embert visznek oda-vissza. Azért az esti gyertyagyújtás nem maradt el, remélem, hogy jövőre sem. Persze ma kevesen utaznak.

— Hát, nem úgy volt, mint most. Minden vasár- és ünnepnap sörzene szólt, persze akkor még a Hági-ban. Természetes volt az is, hogy a családok aprajagya egy-két órára betért, s hallgatta a zenét. Ott volt az asztalon a tepertős pogácsa is. S, hogy mi a karácsony? Béke, szeretet, jó egészség és nyugalom. Azal, hogy néhány nap múlva — újév!

Cz. J.

Egy példát! A könyv fedőlappján háromarcú, egytestű figurát látunk, az úgynevezett **tricephalust**. Az eléggé ijesztő szörny a művész a szentháromságot akarta kifejezni, annak egységét és háromságát. A tricephalus azonban jóval korábbi, mint a keresztény atya-fiú-szentlélek unitásának gondolata, s a művészek, költők inkább egyiptomi, pogány értelemben használták. Az olasz Tizianónak a **bölcsesség allegóriája** című festményén is ezt a háromarcú, egytestű alakot látjuk, nem szentháromság értelemben. Tiziano képen az idő hármasságával (múlt-jelen-jövő) szorosan összekapcsolt bölcsesség „virtusait” (memória, intelligencia, előrelátás) fedezhetjük fel. A „pogány” használatra maga a festő utalt, amikor latinul ráírta művére: A múlt tapasztalatból a jelen bölcsen cselekszik, nehogy tönkretegy a jövőt.

Pál József